

9

Alacaklar

İşletmeler ticari faaliyetleri kapsamında yer alan mal ve hizmet faturalarının bedelini önceki ünite de gördüğümüz gibi nakit veya çek olarak tahsil edebilirler. Ancak, iş yaşamında mal satış bedelinin bu şekilde tahsili her zaman mümkün değildir. İşletmelerin mal satış hasılatını artırmak için kredili satış yapmaları yaygın bir uygulamadır. Eğer, kredili satış yapılan kişi ya da kuruluşa güven duyuluyorsa, bu satış bedeli için senet bile alınmayarak belirli bir tutara kadar açık cari hesap kredisi olanağı sağlanabilir. Bu durumda müşterilerden/alıcılardan senetsiz ticari alacak doğar.

Günümüzde ticari alacakların senede (bono ya da poliçeye) bağlanması daha yaygın uygulamadır. Satılan malların bedeli karşılığı alınan alacak senetleri, işletmenin bu alacağına tahsil açısından bir güvence sağlayacağı gibi bu senetlerin ciro edilerek ödemede kullanılması ve iskonto ettirilerek vadesinden önce nakde dönüştürme olanaklarını sağlar. İşletmelerin ticari faaliyetlerinin yani mal ve hizmet satışının dışında meydana gelen çeşitli alacakları da olacaktır. Gerek ticari alacaklar, gerekse diğer alacaklar işletmenin varlıkları içinde yer alırlar.

Bu üniteyi daha kolay anlamanız için 7. Stoklar ünitesinde açıklanan ve muhasebe kayıtları yapılan kredili mal satışları ile ilgili konuları tekrar gözden geçiriniz. Alacakların Tekdüzen Hesap Planında nasıl sınıflandırıldığını inceleyiniz ve ünitedeki örnekleri mutlaka yazarak yapınız.

Amaçlarımız

Bu üniteyi okuduktan sonra;

- 1. İşletmelerin alacakları Tekdüzen Hesap Planına göre hangi gruplara ayrılır? Ticari alacaklar hangi hesaplarda izlenir?*
- 2. İşletmelerin ticari faaliyetleri sonucu doğan senetsiz alacaklarıyla ilgili işlemleri nasıl muhasebeleştirilir?*
- 3. İşletmelerin ticari faaliyetleri sonucu doğan senetli alacaklarıyla ilgili işlemleri nasıl muhasebeleştirilir?*
- 4. İşletmenin üçüncü kişi ve kurumlara verdiği depozito ve teminatlar nasıl muhasebeleştirilir?*
- 5. İşletmenin ticari alacakları dışında kalan diğer alacakları Tekdüzen Hesap Planına göre hangi hesaplarda izlenir? Ve bu gruba giren alacaklarla ilgili işlemler nasıl muhasebeleştirilir?*

konularında gerekli bilgi ve becerilere sahip olabilirsiniz.

ALACAKLARIN SINIFLANDIRILMASI VE TİCARİ ALACAKLAR

İşletmelerin alacakları Tekdüzen Hesap Planına göre hangi gruplara ayrılır? Ticari alacaklar hangi hesaplarda izlenir?

DÜŞÜNELİM

İşletmelerin alacakları nasıl sınıflandırılabilir?

Ticari Alacaklar; İşletmelerin temel faaliyetlerinden doğan alacaklardır.

Diğer Alacaklar; İşletmelerin temel faaliyetlerinin dışında kalan işlemlerden doğan alacaklardır.

İşletmelerin faaliyetleri sırasında çeşitli işlemlere bağlı olarak nitelik itibariyle birbirinden farklı alacakları doğar. Tekdüzen Hesap Planı bu alacakları: **1) Ticari Alacaklar** ve **2) Diğer Alacaklar** şeklinde iki ana grupta toplamıştır.

İşletmenin toplam alacakları içinde genellikle en önemli tutarı oluşturan ticari alacaklar; işletmenin ticari ilişkileri, diğer bir ifadeyle satılan mal ya da hizmetler sonucu oluşan senetsiz ve senetli alacakların tümünü kapsar. Bu şekildeki bir ayırım, işletme faaliyetlerine ilişkin analizlerin daha doğru ve sağlıklı sonuç vermesi için de gereklidir.

Ticari alacaklar dışında kalan, yani müşterilere mal ya da hizmet satışı sonucu doğmayan; çeşitli kişi veya işletmelere ödünç verme vb. nedenlerle meydana gelen "diğer alacaklar" içinde yer almaktadır.

Tekdüzen Hesap Planında alacaklar için yapılan ikinci bir ayırım da, bu alacakların tahsil edilebilme süreleri açısından iki gruba bölünmesidir:

- Bir yıl veya bir faaliyet dönemi içinde tahsil edilecek alacaklar (Dönen Varlıklar/Kısa Vadeli Alacaklar),
- Bir yıldan daha uzun sürede tahsil edilecek alacaklar (Duran Varlıklar/Uzun Vadeli Alacaklar).

Bu ünite de işletmenin ticari faaliyetlerinden kaynaklanan Ticari Alacaklar ayrıntılı olarak ele alınacak ve bu arada diğer alacaklara da kısaca değinilecektir.

DÜŞÜNELİM

Ticari alacaklar Tekdüzen Hesap Planına göre hangi hesaplarda izlenirler?

Ticari alacaklar, işletmenin ticari faaliyetleri nedeniyle ortaya çıkan senetli ve senetsiz alacakları kapsar. Bu kapsam içinde bulunan alacaklar, Tekdüzen Hesap Planında "12. TİCARİ ALACAKLAR" grubunda yer alan şu ana hesaplarda izlenir:

- 120 ALICILAR
- 121 ALACAK SENETLERİ
- 122 ALACAK SENETLERİ REESKONTU (-)
- 126 VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR
- 127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR
- 128 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR
- 129 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR KARŞILIĞI (-)

Hesap grubunda yer alan "122 Alacak Senetleri Reeskontu Hesabı" ile "129 Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı Hesabı", genel olarak dönem sonunda yapılan değerlendirme işlemlerine bağlı olarak ortaya çıkan ve Alacak Senetleri Hesabı ile Ticari Alacakları düzenleyici nitelikte olan hesaplar olmaları bakımından, 16. Dönen Varlıklara Ait Dönemsonu İşlemleri ünitesinde ele alınacaktır.

ALICILAR

İşletmelerin ticari faaliyetleri sonucu doğan senetsiz alacaklarıyla ilgili işlemler nasıl muhasebeleştirilir?

İşletmenin ana faaliyetleriyle ilgili olarak, alıcıya malın teslimi veya gönderilmesi ya da bir hizmetin görülmesi ile bunların karşılığının para olarak tahsili aşamasında bir süre olduğunda "açık hesap" niteliğinde satışa bağlı ve alıcıdan (müşterinden) tahsil edilecek bir alacak doğar. Bu alacaklar, daha önce satış işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde görüldüğü gibi, "120 ALICILAR HESABI"nda izlenir.

Alıcılar Hesabı neyi ifade eder?

Alıcılar Hesabı kendilerine mal veya hizmet satılan kişi veya işletmelerden tahsil edilecek alacakların izlendiği bir hesaptır.

"120 Alıcılar Hesabı" bir büyük defter hesabıdır. Ana hesap olması bakımından işletmenin mal satışından doğan alacakları toplam olarak veren, kimden ne kadar alacak olduğunu ayrı ayrı göstermeyen bir hesaptır. Alıcılara ait bireysel durumlar, ancak yardımcı defterlerde izlenir. Bu amaçla Alıcılar Hesabı; ve tek tek her bir müşteri için ayrı açılan yardımcı hesaplarla birlikte kullanılır.

Alıcılar Hesabı, senetsiz ticari alacakların izlendiği hesaptır.

Alıcılar Hesabının borçlandırılmasına veya alacaklandırılmasına neden olan işlemler nelerdir?

Alıcılar Hesabı, satışın gerçekleşmesine bağlı olarak, kredili satışa konu olan malın ve hizmetin bedeli, alıcı adına ödenen giderler, satış sözleşmesi uyarınca hesaba yürütülen faizler gibi işlemler nedeniyle borçlandırılır; alıcının nakden ve hesaben yaptığı ödemeler, müşterinin kredili aldığı maldan yaptığı iadeler ile söz konusu mallara yapılan iskontolar gibi işlemler nedeniyle alacaklandırılır. Ana faaliyetler ya da stokların satışı dışındaki işlemlerden doğan alacaklar bu hesaba kaydedilmez.

1. İşletme, 4.6.200. tarihinde Ant Ticaret'e 105 nolu fatura ile tamamı kredili olarak 300.000.000 + 30.000.000 KDV lira tutarında mal satmıştır.

ÖRNEK

4.6.200.		
120 ALICILAR HS.	330.000.000	
120...Ant Ticaret		
600 YURTIÇİ SATIŞLAR HS.		300.000.000
391 HESAPLANAN KDV HESABI		30.000.000

2. İşletme 5.7.200. tarihinde daha önce kredili mal sattığı Ant Ticaret'ten 150.000.000 lira tahsil etmiştir.

5.7.200.		
100 KASA HS.	150.000.000	
120 ALICILAR HS.		150.000.000
120...Ant Tic.		

Büyük Defter Kayıtları:

120 ALICILAR HESABI	
330.000.000	150.000.000

Yardımcı Defter Kayıtları: (Müşteri Hesap Kartı)

MÜŞTERİ HESAP KARTI				Müşteri: Ant Ticaret Adres: Atatürk cad. No.10 Eskişehir			
Tarih	Fiş No	Yev. Mad.No	Açıklama	Tutar		Kalan	
				Borç	Alacak	Borç	Alacak
4.6.200.			Mal satışından	330.000.000	-	330.000.000	-
5.7.200.			Tahsilat	-	150.000.000	180.000.000	-

SIRA SİZDE

İşletme, 8.10.200. tarihinde Cemil İpek'e 274 nolu fatura ile 230.000.000 + 23.000.000 KDV liralık mal satmış; 100.000.000 lirasını peşin tahsil etmiş, 153.000.000 lira alacaklı kalmıştır. Bu işleme ilişkin kaydı yapınız.

ALACAK SENETLERİ

İşletmelerin ticari faaliyetleri sonucu doğan senetli alacaklarıyla ilgili işlemleri nasıl muhasebeleştirilir?

İşletmelerin mal ve hizmet alım-satımı ile ilgili yaptıkları işlemler, para ile ilişkileri yönünden peşin işlemler ve kredili işlemler olarak ikiye ayrılır. Bilindiği gibi kredili işlemlerde satılan malın veya yapılan hizmetin karşılığı işlemin yapılmasından belirli bir süre sonra tahsil edilir. Bu kredili işlemler güvene dayalı sözlü bir anlaşma şeklinde olabileceği gibi, alacaklı olanların hakkını göstermede ve kanıtlamada kullanılacak yazılı bir belge de olabilir. Bu belgeler, Türk Ticaret Kanunu'nda kambiyo senetleri adı verilen "Polîçe", "Bono (emre muharrer senet)" ve "Çek" tir. Çek, 8. Ünite de açıklanmıştı. Bu bölümde iş hayatında genellikle senetler olarak adlandırılan polîçe ve bono açıklanacaktır.

DÜŞÜNELİM

Polîçe nedir? Polîçede kaç taraf vardır?

POLİÇE genellikle üç taraflı ilişkiyi düzenleyen bir senettir. Alacaklının borçlusundan olan alacağını, kendisinin borçlu bulunduğu üçüncü bir şahsa devretme temeline dayanır. Polîçeyi düzenleyen kişi kendisine borçlu diğer bir kişiye poli-

çede adı belirtilen kimseye belli bir tutarı ödeme emrini verir. Muhatap poliçeyi kabul edip etmemekte serbesttir. Kabul ettikten sonra senedin esas borçlusu durumuna geçer. Poliçenin kabulü; muhatapın poliçenin üzerine "kabul edilmiştir" yazıp, imzalaması ile poliçeyi vadesinde ödeyeceğini onaylamasıdır.

Poliçedeki taraflar;

- Poliçeyi düzenleyerek ödeme emrini veren kişi (keşideci),
- Poliçeyi ödeyecek kişi (muhatap),
- Poliçede belirtilen miktarı tahsil edecek kişi (lehtar) olmaktadır.

Aşağıda kabul edilmiş bir poliçe örneği verilmiştir:

Numara: 3	TL: 4.000.000.000	Tanzim yeri : ESKİŞEHİR
		Tanzim Tarihi : 10.04.2002
		Vadesi : 10.07.2002
Yalnız Dört milyon liradır.		
İşbu poliçe tarihinden 91 gün sonra Eskişehir de Fevzi Yılmaz		
veya emrühavalesine yukarıda yazılı Dört milyon TL ödeyiniz. Bedeli mal olarak		
almıştır. Sizde mevcut alacağımı lehdara veya emrühavalesine devir ettiğimi bildiririm.		
Muhatap : Mehmet Yücel	Keşideci : Ali Özdemir	
Saray Cd. NO:25	Hal. Cd. NO:18	
HATAY-Antakya	ESKİŞEHİR	
Kabul edilmiştir	A. Özdemir	
M. Yücel		

Poliçe, alacaklının birisinden olan alacağını kendisinin borçlu bulunduğu bir kişiye devretmek için kullanılan bir belge niteliğindedir.

Bono nedir? Bononun tarafları kimlerdir?

Bono (Emre muharrer senet), Borçlu tarafından düzenlenen yazılı bir ödeme yükümlülüğüdür. Bono Türk Ticaret Kanunu'nun 688. Maddesine göre bazı şekil şartlarına tabidir. Bu şartlara göre bono; borçlu tarafından imza edilen, alacaklı emrine belirlenen tarihte ve yerde, kayıtsız ve şartsız belirli bir tutarın ödemesi yükümlülüğünü kapsayan bir senettir (belgedir). Senedin üzerinde yazılı değere "nominal değer" denir ve senet bu değere ancak vade sonunda ulaşır. Aşağıda bir bono örneği verilmiştir:

Ödeme Günü	Türk Lirası	Kuruş	No.
15.06.2002	2.000.000.000#	—	

İşbu emre muharrer senedim mukabilinde **15 Haziran 2002** tarihinde Sayın **N. EMİR SİRMELİ** veya emrühavalesine yukarıda yazılı yalnız **iki milyon** T. Lirası kuruş ödeyeceğim. Bedeli **malen** ahz olunmuştur. İşbu bono vadesinde ödenmediği takdirde müteakip bonoların da muacceliyet kesbedeceğini, ihtilaf vukuunda **Eskişehir** mahkemelerinin selahiyetini şimdiden kabul ederim.

Ödeyecek İsim : **Ayda ONUR**
Adres : **İsmet İnönü Cd. NO: 303**
ESKİŞEHİR
Vergi D. **Yunus emre** Hes. No : **787 009 9999**
KEFİL :

Alacağın senede bağlanması sadece kanıt kolaylığı nedeni ile değildir. Senetler bazı durumlarda üçüncü kişiye olan borcun ödenmesinde, bir bankadaki ticari krediyi likit (nakit) bir duruma getirmek, diğer bir ifadeyle teminat olarak gösterilerek bankalardan kredi sağlamak amacıyla kullanılır.

DÜŞÜNELİM

Alacak Senetleri Hesabının niteliği nedir? İşlemler hesaba nasıl kaydedilir?

Bir senet, senette belirtilen alacaklı için alacak senedi, senette belirtilen borçlu için borç senedir.

İşletmenin faaliyet konusunu oluşturan mal ve hizmet satışlarından kaynaklanan senede bağlanmış alacakları "121 ALACAK SENETLERİ HESABI"nda izlenir. Alacak Senetleri Hesabı, işletmenin faaliyet konusunu oluşturan mal ve hizmet satışları karşılığında alınan bono veya poliçelerin nominal tutarları üzerinden borçlanır. Hesap, senedin vadesinde doğrudan işletme tarafından veya banka aracılığı ile tahsil edilmesi, üçüncü kişilere ciro edilmesi, başka bir senetle değiştirilmesi, şüpheli alacak haline gelmesi nedeniyle hesaptan çıkarılması, tahsil edilemeyip değersiz alacak haline gelmesi sonucu zarar yazılması gibi nedenlerle de nominal değer üzerinden alacaklanır. Bu nedenle Alacak Senetleri Hesabı borç kalanı verir; bu kalan mevcut alacak senetlerinin toplam tutarını gösterir.

DÜŞÜNELİM

Ana hesap niteliğindeki Alacak Senetleri Hesabı için yardımcı hesaplar kullanılır mı?

Alacak Senetleri Hesabı, senedin hesaba alınması ve hesaptan çıkmasını yaratan işlemler dikkate alınarak; Cüzdandaki Senetler, Tahsildeki Senetler, Teminat-taki Senetler, Protestodaki Senetler, Takipteki Senetler adı altında açılacak yardımcı hesaplarla kullanılır. İşletmenin yabancı paralar üzerinden aldığı senetler varsa, bunlar da yabancı paralı senetler olarak ayrıca izlenebilir. Alacak senetlerinin durumunun değişmesi ile ortaya çıkacak işleme göre sadece yardımcı (tali) hesaplar arasında aktarma yapılır; ana hesap olarak Alacak Senetleri Hesabı ise aynı anda borçlanıp, alacaklanır.

SIRA SİZDE

Alacak Senetleri Hesabı hangi işlemlerde borçlandırılır, hangi işlemlerde alacaklandırılır?

Satılan Mala Karşılık Bono Alınması

Kredili satışlarda alıcıdan, satılan malın veya yapılan hizmetin bedeli olarak senet alınabilir. Alınan senet işletmenin senede bağlı bir alacağını ifade eder. Alınan bu senetler "Alacak Senetleri" büyük defter hesabına ve "Cüzdandaki Senetler" yardımcı hesabına borç kaydedilir.

ÖRNEK

A İşletmesi, 20.4.200. tarihinde 124 nolu fatura ile 180.000.000 + 18.000.000 KDV lira tutarında mal satmış, bunun karşılığında alıcıdan 198.000.000 lira nominal değerli 3 ay vadeli senet almıştır.

20.4.200.			
121 ALACAK SENETLERİ HS.		198.000.000	
121...Cüzdandaki Senetler			
600 YURTIÇİ SATIŞLAR HS.			180.000.000
391 HESAPLANAN KDV HS.			18.000.000

B İşletmesi, 10.5.200. tarihinde 191 nolu fatura ile 200.000.000 + 20.000.000 KDV lira tutarında mal satmış, bunun karşılığında 120.000.000 lira nominal değerli 2 ay vadeli senet ile 100.000.000 lira nakit almıştır. Bu işlemin yevmiye kaydını yapınız.

SIRA SİZDE

Senetsiz Alacağa Karşılık Bono Alınması

Açık hesap şeklindeki (senede bağlı olmayan) alacaklar, sonradan senede bağlanabilir. Bu şekilde düzenlenen senedin nominal değeri, anlaşmaya veya karşılıklı ilişkiye göre, senetsiz alacakla aynı tutarda olabileceği gibi, bazen gecikme faizini kapsayacak tutarda da olabilir.

A İşletmesi 22.5.200. tarihinde müşterisi Can Atasoy'dan 200.000.000 liralık alacağına karşılık aynı tutarda ve 2 ay vadeli bir bono almıştır.

ÖRNEK

22.5.200.			
121 ALACAK SENETLERİ HS.		200.000.000	
121...Cüzdandaki Senetler			
120 ALICILAR HS.			200.000.000
120...Can Atasoy			

Bu kayıtla işletmenin Can Atasoy'dan olan senetsiz alacağı senede bağlı bir alacak durumuna dönüşmüş olmaktadır. Örnekte A İşletmesi, müşterisi Can Atasoy'dan herhangi bir vade farkı istememiştir. Senet vade nedeniyle gecikme faizini kapsayacak şekilde de düzenlenmiş olabilirdi. Örneği bu yönde değiştirerek şöyle verebiliriz:

A İşletmesi 4.8.200. tarihinde müşterisi Can Atasoy'dan 200.000.000 liralık alacağına karşılık 3 ay vadeli 230.000.000 lira nominal değerli bir bono almıştır.

ÖRNEK

4.8.200.			
121 ALACAK SENETLERİ HS.		230.000.000	
121...Cüzdandaki Senetler			
120 ALICILAR HS.			200.000.000
120...Can Atasoy			
642 FAİZ GELİRLERİ HS.			30.000.000

Bu yevmiye kaydıyla senetsiz alacak, senetli alacak şekline dönüşmüştür. Ancak görüldüğü gibi alınan senetle önceki alacak tutarı arasında fark vardır. Alacağın tahsili üç ay sonraya kaldığından, bu süre ile ilgili olarak faiz, senet tutarına eklenmiştir. Örnekte eklenen (230.000.000 – 200.000.000) 30.000.000 lira Tekdüzen Hesap Planına uygun olarak "642 Faiz Geirleri Hesabı"nın alacağına kaydedilmiştir.

SIRA SİZDE

İşletmenin 17.10.200. tarihinde müşterisi Cengiz Turan'dan olan 80.000.000 liralık alacağına karşılık 4 ay vadeli 120.000.000 lira nominal değerli bir bono almıştır. Bu işleme ilişkin kaydı yapınız.

Senetsiz Alacağa Karşılık Poliçe Alınması

DÜŞÜNELİM

Poliçenin işlevi nedir ve nasıl bir sonuç yaratır?

Keşideci, poliçeyi düzenleyerek ödeme emrini veren kişidir.

Muhatab, poliçeyi ödeyecek kişidir.

Lehtar, poliçede belirtilen tutarı tahsil edecek kişidir.

Poliçe, lehtar için bir alacak senedi, muhatab için borç senedi niteliğindedir.

Bilindiği gibi poliçe, bir kişinin mevcut alacağını, kendisinin borçlu olduğu üçüncü bir kişiye devretme temeline dayanır. Örneğin A, B'den alacaklı C'ye borçlu olsun. A'nın (keşidecinin) düzenleyip, B'ye (muhataba) kabul için gönderdiği poliçeyi B kabul ederse, vade sonunda C (lehtar) poliçeyi tahsil edecek, böylece A, alacağı ile borcunu mahsup etmiş, B'de A'ya ödeyeceği borcunu C'ye ödeyecek duruma gelmiş olur. İşlemin belirtilen sonuca ulaşması anlaşılacağı gibi poliçenin düzenlenip muhataba kabul için gönderilmesi, muhatabın bunu kabul etmesi ve sonra kabul edilmiş poliçenin lehtara verilmesi gerekir. Bütün bu işlemler belirli bir süre alır. Poliçenin kabul edilip gelmesine kadar olan bütün işlemler "9 NAZİM HESAPLAR" ile izlenebilir.

Alacaklı bazı durumlarda alacağını senede bağlamak amacı ile kendi lehine poliçe düzenleyerek kabule gönderebilir. Bu durumda işletmenin alacaklı olduğu muhatabın kabul ederek işletmeye geri gönderdiği poliçe, işletme için bir alacak senedir.

ÖRNEK

A İşletmesi 5.4.200. tarihinde daha önce 280.000.000 lira alacaklı olduğu müşterisi Ali Duman'a kendisini lehtar göstererek kabule gönderdiği ve Ali Duman'ın kabul ettiği 61 gün vadeli 280.000.000 lira nominal değerli poliçeyi almıştır.

5.4.200.		
121 ALACAK SENETLERİ HS.	280.000.000	
121...Cüzdandaki Senetler		
120 ALICILAR HS.		280.000.000
120...Ali Duman		

DÜŞÜNELİM

İşletmenin lehtar olduğu poliçenin niteliği nedir?

Üzerinde muhatabın (poliçeyi kabul edecek kişinin) kabul imzası bulunsun veya bulunmasın, lehtarın (poliçeyi tahsil edecek kişinin) elinde bulunan bir poliçe senetli bir alacağı gösterir. Kabul edilmeyen bir poliçe keşideci tarafından ödenir. Dolayısıyla lehtarın elindeki poliçe senetli bir alacağı ifade eder. Keşideci, poliçeyi senetsiz bir borcu karşılığında verdiği için lehtarın keşideciden olan senetsiz alacağı, senetli bir alacak durumuna gelir.

ÖRNEK

A İşletmesi 6.6.200. tarihinde müşterisi Coşkun Pınar tarafından Arda Doğan üzerine keşide edilmiş ve üzerinde kabul imzası bulunan 75.000.000 lira nominal değerli ve 1 ay vadeli lehtar olduğu poliçeyi almıştır.

6.6.200.		
121 ALACAK SENETLERİ HS.	75.000.000	
121...Cüzdandaki Senetler		
120 ALICILAR HS.		75.000.000
120...Coşkun Pınar		

İşletmenin aldığı ve lehtar olduğu poliçe ile senetsiz alacağı senetli şekle dönüştüğünden yevmiye kaydında söz konusu alacak, Alıcılar Hesabından düşülerek Alacak Senetleri Hesabına yazılmıştır.

İşletme, 16.6.200. tarihinde müşterisi Hayri Ateş tarafından Alp Gerek üzerine düzenlenmiş ve Alp Gerek tarafından kabul edilmiş 90.000.000 lira nominal değerli lehtar olduğu poliçeyi almıştır. Bu işleme ilişkin kaydı yapınız.

SIRA SİZDE

Alacak Senetlerinin İşletme Tarafından Tahsili

İşletme kendisinin tahsil ettiği alacak senetlerini nasıl kayda alır?

DÜŞÜNELİM

Alacak senetleri vade sonunda işletme tarafından doğrudan borçludan tahsil edilebilir. Bu durumda senet karşılığında senet üzerinde yazılı tutar kadar işletmenin kasasına para girer.

ÖRNEK

A İşletmesi, 29.1.200. tarihinde vadesi gelen 125.000.000 lira nominal değerli senedi borçlusu Hikmet Güler'den tahsil etmiştir.

29.1.200.		
100 KASA HS.	125.000.000	
121 ALACAK SENETLERİ HS.		
121...Cüzdandaki Snt.		125.000.000

Senetlerin Bankaya Tahsile Verilmesi ve Tahsili

İşletme bir alacak senedini bankaya tahsil için verdiğinde ve tahsil edildiğinde bunu ne şekilde muhasebeleştirir?

DÜŞÜNELİM

Alacak senetleri alacaklı tarafından tahsil edilebileceği gibi belirli bir komisyon karşılığında banka aracılığı ile tahsil edilebilir. Bu amaçla bankaya verilen senetler "Tahsildeki Senetler" yardımcı hesabına devredilir. Daha sonra banka senet tutarını tahsil edince, komisyon ve bazı giderleri düşükten sonra kalanı işletmeye öder veya işletmenin isteğine uygun olarak bankadaki hesaba alır.

ÖRNEK

A İşletmesi 25.7.200. tarihinde vadesine 20 gün kalan ve borçlusu Ali Durmaz olan 150.000.000 lira nominal değerli alacak senedini tahsil edilmek üzere İş Bankasına vermiştir.

25.7.200.			
121 ALACAK SENETLERİ HS.		150.000.000	
121...Tahsildeki Senetler			
121 ALACAK SENETLERİ HS.			150.000.000
121...Cüzdandaki Senetler			

ÖRNEK

A İşletmesi 15.8.200. tarihinde İş Bankasından aldığı dekonttan 25.7.200. tarihinde tahsil için vermiş olduğu 150.000.000 lira nominal değerli senedin bankaca tahsil edildiğini, 5.000.000 lira senet komisyonu düşüldükten sonra kalan 145.000.000 liranın banka nezdindeki ticari mevduat hesabına geçirildiğini öğrenmiştir.

15.8.200.			
102 BANKALAR HS.		145.000.000	
102...Vadesiz TL Mevduat			
102...İş Bankası			
653 KOMİSYON GİDERLERİ HS.		5.000.000	
121 ALACAK SENETLERİ HS.			150.000.000
121...Tahsildeki Snt.			

SIRA SİZDE

İşletme 10.11.200. tarihinde, Etibank'tan aldığı dekonttan daha önce tahsile verilen 60.000.000 lira nominal değerli senedin tahsil edildiğini, 4.000.000 lira senet tahsil komisyonu kesildikten sonra kalan tutarın banka nezdindeki ticari mevduat hesabına geçirildiğini öğrenmiştir. Bu işleme ilişkin gerekli kaydı yapınız.

Senetlerin Protesto Ettirilmesi ve Takibe Alınması

Protesto, vadesinde ödenmeyen bir senedin borçlusuna noter aracılığıyla senedi ödeme çağrısıdır.

Borçlular (muhataplar), vadesi gelen senetleri zamanında ödemeyebilirler. Bu durumda çeşitli işlemler yapılır. Türk Ticaret Kanununun 626/1. Maddesine göre; "Kabulden veya ödemededen imtina, kabul etmeme veya ödememe protestosu denilen resmi bir vesika ile tespiti mecburidir".

Burada sadece ödememe protestosu üzerinde durulacaktır. Ödememe protestosu, ödememe durumunun resmen saptanmasıdır. Bu da noterlikçe yapılır. Notere bu hizmeti için bir ücret ödenir. Protestodan sonra senet tutarının tahsil edilebilme olasılığı vardır. Protestoya karşın tahsil edilemeyen senetler için yasal yoldan takibe geçilir. Takibe verilen senet; senet tutarı, notere ödenen ücret varsa diğer ödemeler toplamı üzerinden takip edilir.

DÜŞÜNELİM

Tahsil edilemeyen protesto ettirilen senetler nasıl izlenilmelidir?

Protesto edilen senet, işletmenin toplam senetli alacaklarının bir unsurudur. Ancak vadesi gelmemiş diğer senetlere göre tahsil olanağı yönünden farklı duruma gelmiştir. Bu durum ise, toplam alacakların incelenmesi sırasında ayrı bir anlam taşır. Durumu açık olarak belirtmek için protesto edilen senetleri, böyle bir

ad taşıyan bir yardımcı hesapta toplamak daha uygun olur. Noter harcı ve varsa diğer ödemeler de bu alacakla birlikte tahsil edileceklerinden yapılacak muhasebe kaydı bunları da kapsayacak şekilde olmalıdır.

A İşletmesi 14.3.200. tarihinde, borçlusu Cahit Oral olan ve 12.3.200. tarihinde vadesi sona eren 200.000.000 lira nominal değerli senedi protesto ettirmiş ve protesto ücreti olarak 1490 nolu makbuz karşılığı 5.000.000 lira ödemiştir.

ÖRNEK

14.3.200.			
121 ALACAK SENETLERİ HS.		205.000.000	
121...Protestolu Senetler			
121 ALACAK SENETLERİ HS.			200.000.000
121...Cüzdandaki Snt.			
100 KASA HS.			5.000.000

A İşletmesi 25.3.200. tarihinde, 14.3.200. günü protesto ettirdiği 200.000.000 lira nominal değerli bonoyu protesto gideri olan 5.000.000 lira ile birlikte borçlusu Cahit Oral'dan tahsil etmiştir.

25.3.200.			
100 KASA HS.		205.000.000	
121 ALACAK SENETLERİ HS.			205.000.000
121...Protestolu Snt.			

Protestoya karşın tahsil edilemeyen senetler, bu aşamada yapılan harcamaların eklenmesi ile oluşacak toplam üzerinden yasal yoldan tahsil için takibe alınır. Diğer bir deyişle protestolu senet, tahsil edilmek için icra dairesine verilir. Bu duruma gelmiş alacak senetleri, "Takipteki Senetler" yardımcı hesabına alınır. V.U.K.m: 322'ye göre bu durumdaki alacaklar, şüpheli duruma düşmüş kabul edilir.

A İşletmesi 10.3.200. tarihinde protesto ettirdiği 140.000.000 lira nominal değerli senedi, borçlusu Kaya Yıldız protestoya karşın ödemediğinden bu kez 20.3.200. tarihinde yasal yoldan takibe almıştır. Senet için daha önce 4.000.000 lira protesto gideri yapılmıştır.

ÖRNEK

20.3.200.			
121 ALACAK SENETLERİ HS.		144.000.000	
121...Takipteki Senetler			
121 ALACAK SENETLERİ HS.			144.000.000
121...Protestolu Snt.			

SIRA SİZDE

İşletme, 24.4.200. tarihinde daha önce Sümerbank'a tahsile verdiği 100.000.000 TL nominal değerli alacak senedinin vadesinde tahsil edilemediğini 5.000.000 TL protesto gideri ödenerek protesto ettirildiğini bankadan gelen dekonttan öğrenmiştir. Banka, ödediği protesto giderini işletmenin ticari mevduat hesabından düşmüştür. Bu işleme ilişkin gerekli kaydı yapınız.

Senetlerin İskontosu

İşletme paraya gereksinimi nedeniyle vade tarihini beklemeden senedi bir bankaya satabilir. Bu işleme **senedin iskonto ettirilmesi** veya **kırdırılması** denilir.

Senedin bankaya iskonto ettirilmesi ile senedin mülkiyeti elden çıkar. Ancak senet banka tarafından tahsil edilinceye kadar senedi satan işletmenin sorumluluğu devam eder. Senedin borçlusu senet tutarını ödemediğinde, bankanın senet tutarını iskonto ettiren işletmeden isteme hakkı vardır. İşletmenin bu sorumluluğu, Nazım Hesaplarda izlenebilir.

İşletme tarafından senedin bankaya iskonto ettirilmesi halinde senedin üzerinde yazılı değer (nominal değer) tahsil edilemeyeceği açıktır. Çünkü, vadenin henüz gelmemiş olması nedeniyle senet iskonto ettirilen günde üzerinde yazılı değere sahip değildir. Senet üzerinde yazılan tutar ancak vade gününde söz konusudur.

Senedin iskonto ettirilen günlük değeri, vade sonuna kadar olan süre için hesaplanacak faiz (iskonto) tutarı düşüldükten sonra geriye kalan değerdir.

Bir alacak senedinin bankaya iskontosu, bir senedin vadesinden önce vade gününe kadar olan süre dikkate alınarak hesaplanacak bir faiz ve komisyon tutarı düşüldükten sonra geriye kalan tutarın tahsil edilmesi amacıyla senedin bankaya satılması demektir.

ÖRNEK

A İşletmesi, 1.7.200. tarihinde vadesine 60 gün kalmış olan 260.000.000 lira nominal değerli bir alacak senedini, paraya olan gereksinimi nedeniyle Akbank'a kırdırılmış (paraya çevirmiş) 52.000.000 lira faiz kesildikten sonra kalan 208.000.000 lirayı tahsil etmiştir.

1.7.200.			
100 KASA HS.		208.000.000	
780 FİNANSMAN GİDERLERİ HS.		52.000.000	
121 ALACAK SENETLERİ HS.			260.000.000
121...Cüzdandaki Snt.			

SIRA SİZDE

İşletme 2.6.200. tarihinde vadesine 75 gün kalmış 200.000.000 lira nominal değerli senedi Garanti Bankasına iskonto ettirmiş, 40.000.000 lira faiz (iskonto) kesintisinden sonra 160.000.000 lirayı tahsil etmiştir. Bu işleme ilişkin gerekli kaydı yapınız.

Senetlerin Ciro

DÜŞÜNELİM

Bir alacak senedi hangi amaçla ciro edilir ve ciro edildiğinde nasıl muhasebeleştirilir?

Ciro, bir senedin alacaklısı tarafından başkasına devredilmesi işlemidir.

Senetler ciro edilerek başkasına devredilir. Ciro, senet üzerindeki hakkın üçüncü bir kişiye devredilmesidir. Bu şekildeki ciroya temlik ciro denir. Burada senedin mülkiyeti ve alacaklıya sağladığı bütün haklar ciro edilene geçer. Ancak is-

konto işleminde olduğu gibi borçlu, senedini ödemediğinde ciranta (ciro eden) senet tutarını, senedi ciro ettiği kimseye ödemekle yükümlüdür. Böyle bir durumda senedi ciro eden kişi, senedi asıl borçlusundan tahsil etme yoluna gider.

İşletme elindeki alacak senedini, bir borcunu veya satın aldığı mal ve hizmetin bedelini ödemek için ciro edebilir.

Ciranta, senedi ciro eden kişidir.

ÖRNEK

A İşletmesi, 4.11.200. tarihinde satıcı Fatih Ömür'e olan 100.000.000 liralık borcuna karşılık elinde bulunan ve borçlusu Hayati Gören olan 80.000.000 lira nominal değerli bir bonoyu ciro etmiş, kalan 20.000.000 liralık borcunu nakten ödemiştir.

4.11.200.		
320 SATICILAR HS.		100.000.000
320...Fatih Ömür		
121 ALACAK SENETLERİ HS.		80.000.000
121...Cüzdandaki Snt.		
100 KASA HS.		20.000.000

İşletme, 3.4.200. tarihinde satıcı Arı A.Ş. ye olan borcuna karşılık elindeki 180.000.000 lira nominal değerli bir alacak senedini ciro etmiş, kalan 70.000.000 liralık borcunu nakden ödemiştir. Bu işleme ilişkin gerekli kaydı yapınız.

SIRA SİZDE

Senetlerin Teminat Olarak Verilmesi

Alacak senetleri bir borca veya yükümlülüğe karşı güvence oluşturmak amacı ile teminat olarak verilebilir.

Teminat işlemi, teminat cirosu ve senedin teslimi ile tamamlanır. Teminat cirosunda amaç, senetten doğan alacak hakkını ciro edilen kişiye teminat olarak vermektir. Teminat olarak verilen senedin arkasına "Bedeli Teminattır" veya "Bedeli Rehindir" şeklinde bir not yazılması gerekir (T.T.K. m. 601).

Teminat, sözleşmede belirtilen ve işle ilgili bir taahhüde karşılık verilen bir güvenceyi ifade eder.

Teminat cirosu ile elden çıkan senet neyi ifade eder?

DÜŞÜNELİM

Teminat cirosu ile elden çıkan senet, işletmenin senede bağlı alacaklarında bir azalma yaratmaz. Bu açıdan hiç bir kayıt yapılmaması düşünülebilir. Ancak bundan önceki senet işlemlerinde olduğu gibi değişik amaçlarla senetler cüzdanından çıkan veya durumunda fark olan alacak senetlerini, cüzdandaki senetlerden ayrı olarak göstermek doğru olur.

ÖRNEK

A İşletmesi, 1.9.200. tarihinde Fevzi Yılmaz'dan 30.9.200. tarihinde ödenmek üzere 250.000.000 lira borç almış, karşılığında 5.11.200. vadeli 250.000.000 lira nominal değerli bir alacak senedini teminat olarak ciro etmiştir.

100 KASA HS.	1.9.200.	250.000.000	
339 DİĞER ÇEŞİTLİ BORÇLAR HS.			250.000.000
339...Fevzi Yılmaz			
121 ALACAK SENETLERİ HS.	1.9.200.	250.000.000	
121...Teminattaki Senetler			
121 ALACAK SENETLERİ HS.			250.000.000
121...Cüzdandaki Snt.			

DÜŞÜNELİM**Yukarıda yapılan yevmiye kayıtlarının anlamı nedir?**

Birinci madde işletmenin aldığı borç ile ilgilidir. İkinci madde teminat nedeniyle senetler cüzdanından çıkan senetlerin kayıdır. Yapılan bu ikinci kayıtla, kaç liralık alacak senedinin teminat olarak verildiğini ve bu senetlerin artık cüzdanda bulunmadığını açık olarak görmeye olanak vermektedir.

Yukarıdaki örnekte, işletmenin aldığı borç zamanında ödendiğinde ve teminat olarak verilen senet geri alındığında daha önce yapılan kaydın tersi bir kayıt yapılarak "Teminattaki Senetler" yardımcı hesabında kayıtlı senetler "Cüzdandaki Senetler" yardımcı hesabına devredilir.

SIRA SİZDE

İşletme, 30.9.200. tarihinde Fevzi Yılmaz'dan aldığı 250.000.000 liralık borcu ödemiş ve teminat olarak vermiş olduğu 250.000.000 lira nominal değerli alacak senedini geri almıştır. Bu işlemlere ilişkin gerekli kayıtları yapınız.

VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR**İşletmenin üçüncü kişi ve kurumlara verdiği depozito ve teminatlar nasıl mubasebeleştirilir?**

İşletme üçüncü kişilere karşı bir işin yapılmasının üstlenilmesi veya bir sözleşmenin ya da diğer işlemlerin karşılığı olarak geri alınmak üzere karşı tarafa verilen depozito ve teminat niteliğindeki değerler "126 VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HESABI"nda kayda alınır. Bu hesapta nakit olarak verilen bir yıl içinde geri alınacağı öngörülen depozito ve teminatlar izlenir. Bir yıldan fazla kalabilecek elektrik, su gibi abonelik için verilen depozitolar bu hesapta izlenmeyip, bunun yerine duran varlıklar grubunda izlenir.

Verilen Depozito ve Teminatlar Hesabı; Gümrük İdarelerine, Resmi Kuruluşlara, Bankalara, Satıcılara, Alıcılara verilen depozito ve teminatlar gibi yardımcı hesaplarla birlikte kullanılabilir. Hesap, depozito ve teminat geri alındığında alacaklandırılır.

A İşletmesi, 10.4.200. tarihinde Devlet Malzeme Ofisinin ihalesine girmek için 500.000.000 lira nakdi teminat yatırmıştır.

ÖRNEK

10.4.200.		
126 VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR HS.	500.000.000	
126...Devlet Malzeme Ofisi		
100 KASA HS.		500.000.000

İşletme, Devlet Malzeme Ofisinin ihalesini kazanamamış, yatırdığı nakdi teminatı 15.4.200. tarihinde geri almıştır. Bu işlemle ilgili gerekli kaydı yapınız.

SIRA SİZDE

DİĞER ALACAKLAR

İşletmenin ticari alacakları dışında kalan diğer alacaklar Tekdüzen Hesap Planına göre hangi hesaplarda izlenir? Ve bu gruba giren alacaklarla ilgili işlemler nasıl muhasebeleştirilir?

Diğer alacaklar grubunun kapsamı nedir? Bu gruba giren alacaklar hangi hesaplarda izlenir?

DÜŞÜNELİM

Herhangi bir ticari nedene dayanmadan meydana gelmiş ve en çok bir yıl içinde tahsil edilmesi düşünülen senetli, senetsiz alacaklar ile bu gruba ait şüpheli alacaklar "DİĞER ALACAKLAR" grubu olarak ele alınır. Bu kapsam içinde olabilecek alacaklar, Tekdüzen Hesap Planında şu ana hesaplarda izlenir:

- 131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR
- 132 İŞTİRAKLERDEN ALACAKLAR
- 133 BAĞLI ORTAKLIKLARDAN ALACAKLAR
- 135 PERSONELDEN ALACAKLAR
- 136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR
- 138 ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR

Ortaklardan Alacaklar

İşletmenin ana faaliyet konusu dışındaki ödünç verme ve benzer nedenlerle ortaya çıkan işlemler dolayısıyla ortaklarından alacaklı bulunduğu tutarlar "131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR HESABI"nda izlenir. Belirtilen nitelikte bir alacağın doğması durumunda Ortaklardan Alacaklar Hesabı borçlandırılır, alacağın tahsilinde de alacaklandırılır. Hesap, ortakların adlarına göre açılan yardımcı hesaplarla birlikte kullanılır.

Ortaklardan Alacaklar Hesabı, işletmenin ortaklardan bir alacağı doğduğunda borçlandırıldığına, bu alacağın tahsil edilmesi durumunda da hesap alacaklandırıldığına göre, hesap nasıl kalan verir?

SIRA SİZDE

İştirak, bir işletmenin diğer işletmelere ortak olmasını diğer bir ifadeyle bir işletmenin diğer işletmelerin sermayesinin bir kısmına sahip olmasını ifade eder.

İştiraklerden Alacaklar

İşletmenin ana faaliyet konusu dışındaki işlemler nedeniyle ortaya çıkan işlemler dolayısıyla iştiraklerden (ortak olunan işletmelerden) olan alacaklar, "132 İŞTİRAKLERDEN ALACAKLAR HESABI"nda izlenir. Hesap, alacak doğduğunda borçlandırılır; tahsil edildiğinde de alacaklandırılır.

İştiraklerden Alacaklar Hesabı, iştirakte bulunulan işletmelerin adlarına göre açılan yardımcı hesaplarla birlikte kullanılır.

SIRA SİZDE

İştiraklerden Alacaklar hesabının niteliği nedir? Hesap neden borçlandırılır, neden alacaklandırılır?

Bağlı ortaklık eğer bir anonim şirket yapısındaki bir işletme, bir diğer anonim şirketin hisselerinin çoğuna sahip ve yönetimi elinde bulunduruyorsa, yönetimi elinde tutan şirket ana şirket, hisselerinin çoğuna sahip olunan şirkete ise bağlı şirket denir.

Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar

İşletmenin ana faaliyet konusu dışındaki işlemleri dolayısı ile bağlı ortaklıklardan olan alacaklar "133 BAĞLI ORTAKLIKLARDAN ALACAKLAR HESABI"nda kayda alınır. Hesaba, alacak ortaya çıktığında borç, tahsil veya mahsup edildiğinde alacak kaydı yapılır. İşletmenin bağlı ortaklıklardan olan alacakları bu ortaklıkların adlarına göre açılan yardımcı hesaplarla birlikte kullanılır.

SIRA SİZDE

Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar hesabının niteliği nedir? Hesap neden borçlandırılır, neden alacaklandırılır?

Personelden Alacaklar ve Personele Verilen İş Avansları

İşletmenin kendi personelinden olan alacakları "135 PERSONELDEN ALACAKLAR HESABI"nda izlenir. Hesap, personelden bir alacak doğduğunda borçlandırılır; tahsil edildiğinde alacaklandırılır.

ÖRNEK

A İşletmesi, 20.8.200. tarihinde kamp hizmeti karşılığı olarak personeli Ali Çalışır'dan 80.000.000 + 8.000.000 KDV lira alacağı doğmuştur.

20.8.200.		
135 PERSONELDEN ALACAKLAR HS.	88.000.000	
135...Ali Çalışır		
679 DİĞER OLAĞANDIŞI		
GELİR VE KÂRLAR HS.		80.000.000
391 HESAPLANAN KDV. HS.		8.000.000

DÜŞÜNELİM

Personel Avansları Hesabına hangi işlemler ne şekilde kaydedilir?

Bir görevle bir yere gönderilen personele yapacağı işin tamamlanmasına kadar kendi gereksinimlerinde kullanımları için iş avansları verilir. Bu amaçla verilen tutar "Personel Avansları Hesabı"nın borcuna kaydedilir. Personelin görevini tamamlayarak geri döndüğünde, getirdiği ve yaptığı harcamaları gösteren belgelerin toplamı, işletmenin giderlerini oluşturur. Bu tarihte avansın harcanan kısmı ilgili gider hesabına borç, Personel Avansları Hesabına alacak kaydedilir. Yapılan giderlerin toplamı verilen avans tutarından az veya çok olabilir. Az ol-

duğunda personelden tahsil edilecek, çok olduğu takdirde personele ek ödeme yapılacaktır.

A İşletmesi, 21.8.200. tarihinde mal alımı için görevlendirerek İzmir'e gönderdiği personeli Emin Bektaş'a yapacağı harcamalar karşılığında 100.000.000 lira avans vermiştir.

ÖRNEK

21.8.200.		
196 PERSONEL AVANSLARI HS.	100.000.000	
196...Yolluk Avansları		
196...Emin Bektaş		
100 KASA HS.		100.000.000

25.8.200. tarihinde personel Emin Bektaş görevinden dönmüş, yaptığı harcamalara ilişkin 80.000.000 liralık fatura getirmiş, 20.000.000 iş avansını iade etmiştir. Bu işlemle ilgili gerekli kaydı yapınız.

SIRA SİZDE

Diğer Çeşitli Alacaklar

Ticari olmayan ve ortaklardan, iştiraklerden, bağlı ortaklıklardan ve personelden alacaklara dahil edilemeyen alacaklar, 136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HESABI'nda izlenir. İşletmenin belirtilen nitelikte bir alacağı doğduğunda diğer çeşitli alacaklar hesabı borçlandırılır, söz konusu alacak tahsil edildiğinde hesap alacaklandırılır. Alacağın konusuna bağlı olarak hesap çeşitli yardımcı hesaplar ile birlikte kullanılır.

Yukarıda belirtilen nitelikte bir alacak doğduğunda bu alacak hangi hesaba ve hesabın hangi tarafına kaydedilir?

SIRA SİZDE

Özet

İşletmelerin alacakları Tekdüzen Hesap Planına göre hangi gruplara ayrılır? Ticari alacaklar hangi hesaplarda izlenir?

- Geniş anlamı ile "alacaklar" kredili mal satışları yanında başka nedenlerle doğan çeşitli alacakları kapsar. Bu çerçeve içinde alacaklar, işletmenin üçüncü kişilere (müşterilere, personele ortaklara, çeşitli kuruluşlara) karşı ileri süreceği bir çeşit hak olmaktadır.

Tekdüzen Hesap Planında alacaklar:

1. Ticari Alacaklar
2. Diğer Alacaklar

şeklinde iki ana gruba ayrılmaktadır. Ticari Alacaklar ve Diğer Alacaklar senetli olup olmamalarına ve alacaklı olunan kişi ve kuruluşlara bağlı olarak çeşitli hesaplarda izlenirler.

- Ticari alacaklar, işletmenin ticari faaliyetlerine bağlı ortaya çıkan senetli ve senetsiz alacakları kapsar. Tekdüzen Hesap Planında "Ticari Alacaklar" grubunda yer alan ana hesapların bazıları şunlardır:

- 120 ALICILAR
- 121 ALACAK SENETLERİ
- 126 VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR
- 127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR

İşletmelerin ticari faaliyetleri sonucu doğan senetsiz alacaklarıyla ilgili işlemler nasıl muhasebeleştirilir?

- İşletmelerin satış hasılatını artırmak için kredili satış yapmaları yaygın bir uygulamadır. Eğer, kredili satış yapılan kişi ya da kuruluşa güven duyuluyorsa, bu satış bedeli için senet bile alınmayarak belirli bir tutara kadar açık cari hesap kredisi olanağı sağlanır. Bu durumda müşterilerden senetsiz ticari alacak doğar. Bu alacak, daha önce satış işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde görüldüğü gibi "120 ALICILAR HESABI"nda izlenir. "Alıcılar Hesabı" senetsiz ticari alacak doğduğunda borçlandırılır; alacak tahsil edildiğinde veya başka bir nedenle ortadan kalktığında alacaklandırılır.

İşletmenin ticari faaliyetleri sonucu doğan senetli alacaklarıyla ilgili işlemler nasıl muhasebeleştirilir?

- Günümüzde ticari alacakların senede (bono ya da poliçe) bağlanması genel uygulamadır. Satılan malların bedeli karşılığında alınan alacak senetleri, işletmenin alacağına bir güvence sağlayacağı gibi bu senetlerin ciro edilerek ödemede kullanılması yanında iskonto ettirilerek vadesinden önce nakde

dönüştürme olanağını sağlar. İşletmenin faaliyet konusunu oluşturan mal veya hizmet satışlarından kaynaklanan ve senede bağlanmış olan alacakları "121 ALACAK SENETLERİ HESABI"nda izlenir. Mal veya hizmet satışları karşılığında alınan bonolar veya poliçeler bu hesabın borcuna kaydedilir. Herhangi bir nedenle cüzdandan çıkan senetler yine bu hesabın alacağına kaydedilir. Alacak Senetleri Hesabı, senedin hesaba alınması ve hesaptan çıkmasına neden olan işlemler dikkate alınarak açılan yardımcı hesaplarla birlikte kullanılır. Bu yardımcı hesaplar: Cüzdandaki Senetler, Tahsildeki Senetler, Teminattaki Senetler, Protestolu Senetler, Takipteki Senetler olacaktır.

İşletmenin üçüncü kişi ve kurumlara verdiği depozito ve teminatlar nasıl muhasebeleştirilir?

- İşletme üçüncü kişilere karşı bir işin yapılmasının üstlenilmesi veya bir sözleşmenin ya da diğer işlemlerin karşılığı olarak geri alınmak üzere karşı tarafa verilen değerler, "126 VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR" hesabının borcuna kaydolunur. Hesap, depozito ve teminat geri alındığında alacaklandırılır.

İşletmenin ticari alacakları dışında kalan diğer alacakları Tekdüzen Hesap Planına göre hangi hesaplarda izlenir? Ve bu gruba giren alacaklarla ilgili işlemler nasıl muhasebeleştirilir?

- İşletmelerin temel faaliyetleri dışındaki işlemlerden doğan bu alacakların bazıları için Tekdüzen Hesap Planı izlenecek hesapları şu şekilde belirlemiştir:

- 131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR
- 132 İŞTİRAKLERDEN ALACAKLAR
- 133 BAĞLI ORTAKLIKLARDAN ALACAKLAR
- 135 PERSONELDEN ALACAKLAR

Söz konusu alacaklar doğduğunda ilgili hesap borçlandırılır, tahsil edildiğinde veya bir şekilde azaldığında alacaklandırılır.

Kendimizi Sınyalım

Bu üniteyi anlayıp anlayamadığınızı ölçmek için aşağıdaki soruları, sınav oluyormuş gibi cevaplayınız. Doğru cevapları ünitenin sonunda bulacaksınız. Başarı durumunuza göre ünitenin tümüne ya da cevaplamadığınız sorulara ilişkin bölümleri yeniden çalışıp çalışmayacağınıza kendiniz karar verin. **UNUTMAYINIZ Kİ, SİZİ DEĞERLENDİRECEK KİŞİ, ŞU ANDA YİNE SİZSİNİZ.**

1. Kendilerine mal veya hizmet satılan kişi veya işletmelerden tahsil edilecek alacakların izlendiği hesap aşağıdakilerden hangisidir?

- Alıcılar
- Satıcılar
- Alacak Senetleri
- Verilen Depozito ve Teminatlar
- Şüpheli Alacaklar

2. "Alıcılar Hesabı" ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğru **değildir**?

- Ticari alacaklar grubunda yer alan bir hesaptır.
- Müşterilerden olan senetsiz alacakların izlendiği bir büyük defter hesabıdır.
- Müşterilerden olan senetsiz alacaklar hesabın borcuna kaydedilir.
- Hesabın borç kalanı müşterilerden henüz tahsil edilmeyen senetsiz alacakları gösterir.
- Müşterilerden olan senetsiz alacaklar için yapılan tahsilat hesabın borcuna kaydedilir.

3. Tekdüzen Hesap Planına göre aşağıdakilerden hangisi "Diğer Alacaklar" grubu içinde **yer almaz**?

- Ortaklardan Alacaklar
- Alıcılar
- İştiraklerden Alacaklar
- Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar
- Personelden Alacaklar

4.

121 ALACAK SENETLERİ HS.	200.000.000	
121...Cüzdandaki Senetler		
121 ALACAK SENETLERİ HS.		175.000.000
121...Cüzdandaki Senetler		
642 FAİZ GELİRLERİ HS.		25.000.000

Bu yevmiye kaydı aşağıdaki işlemlerden hangisine aittir?

- Alacaklının düzenlendiği poliçenin kabulüne
- Kabül imzası olan poliçenin alınmasına
- Alacak senedinin cirosuna
- Alacak senedinin iskontosuna
- Alacak senedinin yeni vade üzerinden yenilenmesine

5. Kredili mal satın alan müşterinin, borcuna karşılık işletmenin bankadaki ticari mevduat hesabına çıkardığı havale için yapılacak muhasebe kaydı aşağıdakilerden hangisidir?

a.

100 KASA HS.	XXX	
102 BANKALAR HS.		XXX

b.

120 ALICILAR HS.	XXX	
102 BANKALAR HS.		XXX

c.

120 ALICILAR HS.	XXX	
300 BANKA KREDİLERİ HS.		XXX

d.

102 BANKALAR HS.	XXX	
120 ALICILAR HS.		XXX

e.

102 BANKALAR HS.	XXX	
159 VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI HS.		XXX

6. İşletme, 200.000.000 + 20.000.000 KDV liralık mal satmış; toplam bedelin 120.000.000 lirasını peşin almış, 100.000.000 lirası için alacaklı kalmıştır. Bu işlemin muhasebe kaydı aşağıdakilerden hangisidir?

a.

100 KASA HS.	120.000.000	
120 ALICILAR HS.	100.000.000	
153 T. MALLAR HS.		200.000.000
391 HESAPLANAN KDV HS.		20.000.000

b.

100 KASA HS.	120.000.000	
120 ALICILAR HS.	80.000.000	
191 İNDİRİLECEK KDV HS.	20.000.000	
600 YURTIÇİ SATIŞLAR HS.		220.000.000

c.

100 KASA HS.	120.000.000	
120 ALICILAR HS.	100.000.000	
600 YURTIÇİ SATIŞLAR HS.		200.000.000
391 HESAPLANAN KDV HS.		20.000.000

d.

100 KASA HS.	120.000.000	
600 YURTIÇİ SATIŞLAR HS.		100.000.000
391 HESAPLANAN KDV HS.		20.000.000

e.

100 KASA HS.	100.000.000	
120 ALICILAR HS.	120.000.000	
600 YURTIÇİ SATIŞLAR HS.		200.000.000
191 İNDİRİLECEK KDV HS.		20.000.000

7. İşletme, müşterisi Güney Ticaret'ten alacağına karşılık bir bono aldığıda yapacağı kayıt aşağıdakilerden hangisidir?

a.

120 ALICILAR HS.	XXX	
120...Güney Ticaret		
121 ALACAK SENETLERİ HS.		XXX
121...Cüzdandaki Senetler		

b.

100 KASA HS.	XXX	
120 ALICILAR HS.		XXX
120...Cüzdandaki Senetler		

c.

121 ALACAK SENETLERİ HS.	XXX	
121...Cüzdandaki Senetler		
120 ALICILAR HS.		XXX
120...Güney Ticaret		

d.

121 ALACAK SENETLERİ HS.	XXX	
121...Teminattaki Senetler		
121 ALACAK SENETLERİ HS.		XXX
121...Cüzdandaki Senetler		

e.

121 ALACAK SENETLERİ HS.	XXX	
121...Tahsildeki Senetler		
100 KASA HS.		XXX

8.

100 KASA HS.	XXX	
780 FİNANSMAN GİDERLERİ HS.	XXX	
121 ALACAK SENETLERİ HS.		XXX
121...Cüzdandaki Senetler		

Bu yevmiye kaydı aşağıdaki işlemlerden hangisine aittir?

- Alacak senedinin ciro edilmesine
- Alacak senedinin bankaya iskonto ettirilmesine
- Alacak senedinin bankaya tahsile verilmesine
- Alacak senedinin banka tarafından tahsiline
- Alacak senedinin protesto ettirilmesine

9. İşletme satıcıya mal almından olan borcuna karşılık aynı değerde bir senedi ciro ettiğinde yapacağı kayıt aşağıdakilerden hangisidir?

a.

320 SATICILAR HS.	XXX	
321 BORÇ SENETLERİ HS.		XXX

b.

121 ALACAK SENETLERİ HS.	XXX	
121...Cüzdandaki Senetler		
320 SATICILAR HS.		XXX

c.

121 ALACAK SENETLERİ HS.	XXX	
121...Cüzdandaki Senetler		
121 ALACAK SENETLERİ HS.		XXX
121...Ciro Edilen Senetler		

d.

320 SATICILAR HS.	XXX	
121 ALACAK SENETLERİ HS.		XXX
121...Cüzdandaki Senetler		

e.

121 ALACAK SENETLERİ HS.	XXX	
121...Ciro Edilen Senetler		
320 SATICILAR HS.		XXX

10. İşletmenin bir iş için görevlendirdiği personeli dönüşünde, kendisine verilen iş avansını getirdiği harcama (gider) belgeleriyle kapattığında yapılacak kayıt aşağıdakilerden hangisidir?

a.

770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ HS.	XXX	
196 PERSONEL AVANSLARI HS.		XXX

b.

100 KASA HS.	XXX	
196 PERSONEL AVANSLARI HS.		XXX

c.

196 PERSONEL AVANSLARI HS.	XXX	
770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ HS.		XXX

d.

135 PERSONELDEN ALACAKLAR HS.	XXX	
196 PERSONEL AVANSLARI HS.		XXX

e.

196 PERSONEL AVANSLARI HS.	XXX	
135 PERSONELDEN ALACAKLAR HS.		XXX